

na najvišji možni ravni, kot jo lahko omogočita le umetnost in znanost. Zato je branje knjig v svetu instant rešitev tako zelo pomembno, še posebej za mlade. In zato je tako zelo pomemben tudi znak zlata hruška, ki se vsako leto podeljuje dobrim in kakovostnim mladinskim knjigam.

Tako kot lahko v knjigi Spomin na drevo (Tina Vallès) beremo zgodbo o vrbi, tako bomo v Priročniku za branje kakovostnih mladinskih knjig odslej lahko brali še eno od zgodb o hruški, ki nam vsako leto postreže s svojimi zlatimi sadeži in z njimi trka na okno naše duše. Od nas pa je odvisno, ali ga bomo odprli ali ne ...

NAGRADA KRISTINE BRENKOVE ZA IZVIRNO SLOVENSKO SLIKANICO 2023

Nagrado, poimenovano po legendarni urednici, pisateljici in prevajalki Kristini Brenkovi (1911–2009), od leta 2004 podeljuje Zbornica knjižnih založnikov in knjigotržcev Slovenije pri Gospodarski zbornici Slovenije. Namen nagrade je spodbujanje nastanka izvirnih slovenskih slikanic, izoblikovanje vrednostnih kriterijev za pripravo in ocenjevanje slikanic, spodbujanje branja in bralnih navad ter spodbujanje nakupovanja dobrih slikanic. Za slikanico velja natisnjeno besedilo v prozi ali verzih z vsaj 40 odstotkov ilustracij notranjega obsega in najmanj petih listih različnih formatov in materialov. Natečaja se lahko udeleži vsak založnik, ki izpolnjuje naslednje pogoje: prijavljena knjiga je bila izdana prvič in v razpisnem roku, nosilec projekta je slovenska založba, avtor besedila je slovenski, avtor ilustracije je slovenski. Nagrado prejme slikanica, ki

izpolnjuje vse štiri pogoje. Nominacijo lahko izjemoma prejme tudi slikanica, katere avtor ali ilustrator ni slovenski.

Žirija v sestavi dr. Igor Saksida, dr. Barbara Zorman in dr. Robert Potočnik je nominirala naslednje slikanice:

- *Žiga Špaget gre na trnek viset* Aksinje Kermauner z ilustracijami Zvonka Čoha (Miš založba)
 - *Sofija in labodje jezero* Helene Kraljič z ilustracijami Tine Dobrajc (Morfemplus)
 - *Kuharica uharica* Svetlane Makarovič z ilustracijami Igorja Šinkovca (Mladinska knjiga)
 - *Naokoli* Maše Ogrizek z ilustracijami Mihe Hančiča (Miš založba)
 - *Pručka Roka Tkavca z ilustracijami Sabine Šinko* (Kud Sodobnost International)
- Utemeljitev nagrade in dveh priznanj**

Slikanica *Pručka*, ki sta jo soustvarila Rok Tkavc in Sabina Šinko, izšla pa je pri založbi KUD Sodobnost International leta 2022, je sporočilno izrazito večplastna pripoved o deklici Sofiji in njenem zvestem prijatelju Parsifalu Hrabrem, s katerim sta *neločljiva pustolovca*. A za kakšno pustolovščino v resnici gre v slikanici? Po maminem odhodu na pot mora Sofija nekaj dni preživeti pri babici in dedku, česar se sploh ne veseli in se pri njiju dolgočasi, dokler v vrtni uti ne odkrije pručke. Zdaj se začne velika pustolovščina: pručka Sofijo spremeni v *najvišjo deklico na svetu*, v *žirafu*, nato z *lahkoto doseže breskve na drevesu*, pručka se spremeni v daljnogled, s katerim v daljavi najde svojega prijatelja Parsija ter premaga oviro na poti do njega. Likovna plast slikanice to temeljno dogajanje interpretira tako, da opazno dopolni to, kar je v zgodbi le nakazano. To je vidno

že po prvih dveh povedih v slikanici (*To je Sofija. Tudi to je Sofija.*), ki ju likovna govorica interpretira povsem svobodno (Sofija se guga, Sofija se igra v domišljiji, z igro ustvarjeni hišici ali šotoru), isti ustvarjalni pristop je viden tudi drugje, npr. v interpretaciji pručke kot domišljajske naprave. A kaj simbolizira pručka? Bržkone predvsem moč neskončne otroške domišljije, ki odprši pozabljeni predmet in ga spremeni v pravljичnega. In kdo je Sofijin prijatelj Parsifal? Ob prvem branju se zdi, da je to psiček, toda na koncu pripovedi Sofija mamo vpraša, če bo lahko dobila psa. Je torej Parsi igrača, ki jo je v živo bitje spremenila pručka v Sofijini domišljiji, je morda le Sofiji viden domišljajski prijatelj, je njena želja? Slikanica ostane pri odgovoru na ta vprašanja za razlago povsem naslovniško odprta; mladi bralec bo v njej začutil predvsem pomen otroške igrivosti in poguma, starejši se bo predajal odlično prikazani otroški logiki in njeni neverjetni nepredvidljivosti. Posebej velja pohvaliti tudi izvrstno oblikovanje besedila, predvsem izbiro preglednega, izčiščenega tipa črk, ki jih je oblikovalec Aleš Zupančič mestoma tudi ustrezno likovno nadgradil (npr. večkratni e v besedi *vlekli*). – Komisija slikanici *Pručka* podeljuje **nagrado Kristine Brenkove za najboljšo izvirno slovensko slikanico**.

Slikanico *Žiga špaget gre na trnek viset*, ki je izšla pri založbi Miš leta 2023, sta soustvarila Aksinja Kermauner in Zvonko Čoh, ki sta zasnovala že slikanico *Žiga špaget gre v širni svet* (2010); to je svetovna organizacija IBBY kot izjemen dosežek uvrstila v zbirko knjig za otroke s posebnimi potrebami, bila je nominirana za nagrado desetnica (2011) in prevedena. Nove dogodivščine špageta Žige so nadaljevanje prve slikanice, kar kažejo

tudi medbesedilne navezave (npr. vzklík »*Sveta testenina!*«), tudi špagetova radovednost in pogum sta temi, ki se navezujeta na prvo slikanico. Novost je duhovito poimenovanje vrane Morane, ki je ime slovanske boginje smrti, a ta Žigi ne prinese hudega konca, še več – kratek izlet v vranjem kljunu mu omogoči, da spozna podvodni svet, morsko zvezdo in strašljivega ribona, nasilneža, ki ga s pomočjo morskega konjička uspešno premaga. Besedilo zaznamuje izrazit humor in jezikovna inovativnost (npr. *prišpagetati*, morje kot *velika modra rjuha*, *zamehurčkati*), ilustracije Zvonka Čoha ustrezno dopolnjujejo osnovno zgodbo z duhovitim prikazom razpoloženj slikaniških oseb, ki izrazito nadgrajujejo sporočilo besedila ali pa so z njim celo v nasprotju (npr. jezni špaget na prvi ilustraciji, prijazni špaget v lončku s črvi, jezni ribon), hkrati pa z likovno govorico zapolnijo nedoločena mesta v pripovedi (npr. »napad« na ribona z mehurčki).

Komisija meni, da slikanica inovativno povezuje tako besedno kot likovno ustvarjalnost ter prinaša bralcem s posebnimi potrebami in polnočutnim bralcem zanimivo slikaniško izkušnjo, ki ni vezana le na preplet besede in podobe, ampak vključuje tudi tip, zato ji dodeljuje **priznanje »Nove poti« za kakovost tipne slikanice (tipanke)**.

Slikanico *Kuharica Uharica*, ki je izšla pri založbi Mladinska knjiga leta 2023, sta soustvarila Svetlana Makarovič in Igor Šinkovec. Pesnica je pesmi iz te slikanice objavila že prej – na kaseti leta 1986 in nekatere v knjigi avtoričinih zbranih pesmih za otroke *Pesmi muce potovke* (2019). Zaporedje pesmi v slikanici tke zanimivo zgodbo, v kateri so prepoznavne teme, značilne za avtoričino mladinsko ustvarjanje: v siv, dolgočasen svet odraslih (*sitni starši*

so *pospali*) vstopi domišljjski lik, sova (naslovna junakinja), ki otroke prebudi in jih povabi na učno uro kuhanja – pravzaprav na domišljjsko potovanje v *pravljično kuhinjo*, ki odpira vrata svobode za otroke, ujete v vsakodnevno rutino (pomivanje posode) in prepovedi staršev (*sitne mame* jim ne pustijo kuhati). Otroci vstopijo v njeno kuhinjo, Uharica jim pokaže, kaj vse (od jedi do kuhinjskih pripomočkov) se skriva v njej, nato pa jim *odpoje* recepte z zanimivimi naslovi, npr. *Korenčova koračnica*, *Biskvitni tango*, *Dobro jutro, kruh*; med pripravo jedi se zgodi nesreča (*Palačinke*), jed se lahko kuha tudi po narobe logiki (*Prvoaprilska čorba*) – gre torej za radost ustvarjanja jedi, ki je hkrati radost verznega pripovedovanja, slast nonsensnega lepljenja besed, vse to pa odlično nadgrajujejo likovni komentariji Igorja Šinkovca s prvinami stripa: že na prvi ilustraciji so starši prikazani kot zaspanci, nato se nad spečim naseljem pojavi osrednja oseba, ki komentira pretirano skrb za čistočo, spodbuja otroka, da sodeluje z njo. Kot ponavljajoči se motivi se v povezavi z Uharico pojavljajo note in njena čarobna očala ter kuhalnica, posode in jedi, nekatere ilustracije vključujejo odrasle osebe, ki se pridružijo otroški igri. Moč njihove domišljije v celotni slikanici simbolizira mavrica, po kateri osebe odpotujejo v drug, sanjski svet, manj predvidljiv in dolgočasen, kot je stvarnost. – Komisija meni, da slikanica inovativno povezuje »sodobno klasiko« in sodoben likovni izraz ter prepričljivo aktualizira poezijo Svetlane Makarovič, zato ji dodeljuje **priznanje »Nove poti« za izvirnost povezave kakovostnih ilustracij in mladinskih pesmi.**

■ UTEMELJITVE PRIPRAVIL
RED. PROF. DR. IGOR SAKSIDA

BOOKBIRD 2022

V **prvi številki** revije Bookbird iz leta 2022 so prispevki iz mednarodnega prostora, med njimi prevladujejo prispevki, ki predstavljajo mladinsko literaturo iz Poljske.

Za predstavitev sodobne poljske literature za dekleta je Dorota Michułka izbrala za prispevek *Little Women: Contemporary Polish Novels for Girls as an Example of Engaged Literature* (Mala gospa: sodobni poljski dekleški romani kot primer angažirane literature) šest knjižnih primerov, v katerih se dekleške junakinje spopadajo s problemi, kot so težave v disfunkcionalni družini, nesprejemanje drugačnosti, komunikacijske težave, alkoholizem, droge, iskanje lastne identitete, socialne razlike.

Do tematik, ki so povezane z LGBTQ, je na Poljskem veljal in še vedno velja močan odpor. V zadnjih letih je vendarle zaživelo pisanje in izdajanje knjig s temi temami. Izhajajo knjige domačih avtorjev in prevedene knjige iz tujine, največ iz Anglije, v zadnjem času tudi iz Norveške in Finske. Mladinska LGBTQ literatura je namenjena otrokom, najstnikom, mladim odraslim. Seveda so knjige s temi temami tudi za odrasle. Mateusz Świetlicki in Sabina Waleria Świtała analizirata v prispevku *Breaking Down Taboos – LGBTQ+ Themes in Contemporary Polish Children's and Young Adult Literature* (Konec s tabuji – LGBTQ+ teme v sodobni poljski literaturi za otroke in mlade odrasle) nekaj knjig s to tematiko.

Anita Wincencjus-Patyna predstavi v prispevku *New-Old Trends in Recent Polish Book Illustration for Children and Young Adults* (Novi-stari trendi v novejši poljski ilustraciji knjig za otroke in mlade odrasle) sodobno poljsko knjižno ilustracijo, ki jo zaznamuje